

Budgetaftale for 2018 med overslagsårene 2019-2021

Den økonomiske udvikling i hele Business Region Aarhus er præget af det opsving, som kendetegner dansk økonomi. Aarhus er en vækstkommune med forventninger om fortsat befolkningstilgang i de kommende år. Samtidig er Aarhus hele regionens vækstcenter, og byen er på vej til at udvikle sig til en storby. En udvikling, der kræver investeringer i en ny skala og et stærkt internationalt fokus.

Forligspartierne tilslutter sig budgetforslagets prioritering af investeringer i byens fortsatte udvikling. Der tages hånd om væsentlige infrastrukturudfordringer, og der bruges penge på at opretholde den gode service, der leveres til borgerne. I budgetforslaget er der i budgetperioden prioriteret ekstra 1,3 mia. kr. til den borgernære service i takt med befolkningsudviklingen. Budgettet på de store velfærdsområder stiger via budgetmodellerne hvert år med ca. 125 mio. kr. I budgetforliget er der herudover prioriteret en række nye tiltag på velfærdsområderne.

Afdelingernes opsparing / løbende overskud på driftsbudgetterne

Som en del af decentraliseringsordningen i Aarhus Kommune er der mulighed for overførsel af overskud mellem årene og opsparing af uforbrugte midler. Ordningen betyder, at der bliver udvist stor økonomisk ansvarlighed og en høj grad af decentralt ansvar. Adgangen til at overføre overskud såvel som de opsparede beløb er mere vidtgående i Aarhus Kommune, end i de fleste andre kommuner. Byrådet drøfter de overordnede rammer for decentraliseringsordningen i forbindelse med revisionen af den økonomiske politik i foråret 2018.

Forligspartierne ønsker dog samtidig at sende et signal om, at der fremadrettet overordnet bør spares mindre op, og at forbruget indenfor de enkelte decentraliseringsordninger i højere grad kommer til at svare til budgettet. Det er forligspartiernes vurdering, at finansieringen af barselsudligningen kan gennemføres uden servicereduktioner, hvis der også fremadrettet kan gennemføres og indhentes reelle årlige effektiviseringer på mere end 1 %, jf. målsætningen herom i de økonomiske politik.

På Teknik og Miljø's område er der fortsat behov for en meget stram økonomistyring, så gælden gradvist kan afvikles i henhold til de vedtagne handlingsplaner.

Forligspartierne anerkender, at ændringen af barselsudligningsordningen betyder en rammereduktion, som skal findes inden for den enkelte afdelings samlede økonomi, herunder eventuel opsparing, mindreforbrug mv. Forligspartierne ønsker samtidig at understrege, at den enkelte arbejdsplads fortsat bliver kompenseret ved medarbejderes barsel, fuldstændig som hidtil.

Forligspartierne ønsker, at udviklingen i serviceudgifterne i 2018 følges tæt – både med henblik på at sikre, at der sker den forudsatte tilpasning, men også for at sikre, at serviceudgifterne ikke stiger mere end forudsat.

BØRN OG UNGE

Udvidelse af ABA (anvendt adfærdsanalyse)

ABA-forløbenes forventede effekt er, gennem tidlig indsats og høj grad af forældreinddragelse, at inkludere børn med autisme spektrum forstyrrelse bedst muligt i normalmiljøet, uanset om børnene går i dagtilbud eller skole. Det er samtidig forventningen, at støttebehovet aftager gennem forløbene, samt at færre børn

vil modtage hjemmetræning. Den første statusevaluering viser, at projektet er startet godt, men det er endnu for tidligt at konkludere på effekt og økonomi

Forligspartierne ønsker i forlængelse af dette at udvide kapaciteten i ABA investeringsprojektet med op til 5 pladser senest fra skoleåret 2018/2019. Det endelige antal pladser besluttet af MBU og MSB i forbindelse med visitering til projektet.

Forligspartierne er enige om, at den nuværende fordeling mellem Børn og Unge og Sociale Forhold og Beskæftigelse for finansiering af driften af projektet ligeledes anvendes for de udvidede pladser.

Der afsættes en reserve på 1,2 mio. kr. over 3 år, som ved behov kan dække de økonomiske risici, der er forbundet med pladsudvidelsen i Sociale Forhold og Beskæftigelse og i Børn og Unge samt 100.000 kr. til implementering af udvidelsen. Den afsatte reserve aktiveres kun i det omfang, at ABA-forløbene ikke gennemføres som planlagt, og de forventede mindreudgifter ved et lavere forbrug af støtteforanstaltninger til børnene samt ved mindre udbetaling til forældrene i tabt arbejdsfortjeneste, ikke realiseres. Forligspartierne er enige om, at forsøget nu skal køre færdigt og evalueres, inden der træffes yderligere beslutning om fremtiden for ABA-forløbene.

Læseinitiativer

Der er en positiv effekt af en tidlig, systematisk indsats, som styrker børns og unges læselyst og sprog- og læsekompetencer. Det har betydning for, hvordan børn og unge klarer sig senere i livet.

Byrådet har vedtaget, at Aarhus Kommune skal udarbejde en strategi til fremme af læseevne og -lyst, som skal have til formål at styrke læseområdet og koordinere indsatser på tværs af kommunen. Strategien udarbejdes i et samarbejde mellem Kultur og Borgerservice og Børn og Unge og skal følges af en fælles handleplan for sprog og læsning i Aarhus. Forligspartierne afsætter 2 mio. kr. årligt, som skal bruges til forskellige aktiviteter, herunder forældrevejledninger, kulturelle aktiviteter samt andre forløb, hvor sprog og læsning er i fokus.

Morgenpasning for 4. klasse i SFO

Fra sommeren 2017 har børn i kommunens 4. klasser gået i fritidsklub og er derfor ikke længere indskrevet i et pasningstilbud i kommunen. Det har givet udfordringer for nogle forældre, da der ikke er morgenåbning i byens fritidsklubber. Forligspartierne er enige om, at børn i 4. klasse skal tilbydes et fuldt forældrebetalt morgenpasningstilbud i SFO på samme vilkår, som morgenpasning for de øvrige børn i SFO'en. Forældrebetalingen for forældrene vil være i størrelsesordenen ca. 440 kr. om måneden i 11 måneder. Det forudsættes, at tilbuddet finansieres af forældrebetalingen, men der afsættes 1 mio. kr. årligt til at dække de afledte effekter på fripladser og søskenderabatter.

De mindste børn

Forligspartierne er enige om vigtigheden af indsatsen hos de mindste børn i kommunens dagtilbud. Derfor tilføres 0-2-års området 6 mio. kr. årligt, med hensigten at skabe et bedre fundament under de tidlige forebyggende indsatser på dagtilbudsområdet. Personale hos børnene har stor betydning, da både højere normeringer og mindre grupper giver mulighed for bedre voksen-barn-kontakt, så der for eksempel kan sættes tidligere ind overfor sprogvanskeligheder.

Fællesskaber For Alle, dagtilbud

Projektet Fællesskaber For Alle skal styrke inklusionen på almenområdet i både dagtilbud og skoler. Projektet har vist gode resultater, både i skole og dagtilbudsregi. For at videreføre kompetenceudvikling og vidensdeling indenfor inklusion på almenområdet ønsker forligspartierne at afsætte 1 mio. kr. årligt til dagtilbudsområdet, så ordningen permanentgøres på samme måde som for skolerne.

Ekstra besøg af sundhedsplejen

Som en del af den vigtige tidlige indsats ønsker forligspartierne at styrke samarbejdet mellem hjemmet og sundhedsplejen. Derfor afsætter forligspartierne i årets budget 2,2 mio. kr. i 2018 og 2019 til sundhedsplejen, så førstegangsførelse kan få et ekstra besøg, når barnet er mellem 4 og 6 måneder. Her er der mulighed for ekstra opmærksomhed på samspillet mellem børn og forældre og på overgang fra mælk til anden kost, bl.a. for at styrke den tidlige sprogstimulering og for at forebygge overvægt.

Mulighed for offentlig transport for børn i dagtilbud, skoler og FU

Forligspartierne er enige om at skabe bedre rammer for at kunne befordre sig rundt i Aarhus for alle børn og unge 0-18 år. Formålet er at sikre større bevægelsesfrihed og at styrke den åbne skoles muligheder for læringsforløb uden for skolens rammer. Dette kræver en investering i check-in standere i alle busser, så det er muligt at benytte grupperejsekort. Forligspartierne afsætter derfor 2 mio. kr. fra reserven til kollektiv trafik til udskiftning af rejsekortterminaler, som muliggør gruppecheck in i 2018.

Derudover er der enighed om at give dagtilbud, skoler og fritidstilbud et tilskud, som svarer til omkring 9 ture pr. barn pr. år med bybusser og letbane. Tilskuddet til transport for børn og unge vil understøtte den åbne skole, som er et af virkemidlerne til at skabe en mere varieret skoledag blandt andet med det formål at skabe øget motivation for læring hos eleverne. Desuden vil transporttilskuddet fremme lige adgang til byens natur- og kulturtilbud for børn og unge i alle aldre. Forligspartierne er derfor enige om at afsætte 4 mio. kr. fra og med 2019, heraf 3 mio. kr. fra reserven til udvikling af den kollektive trafik. Der skal tages stilling til en eventuel videreførelse, når de afsatte midler fra reserven er opbrugt.

To-voksen-ordning i indskoling

Forligspartierne ønsker at afsætte midler til, at de kommunale skoler får bedre mulighed for at anvende to-voksenordninger i undervisningstiden. Det skal give mere tid til det enkelte barn i de mindste klasser og samtidig være med til at skabe rum til, at undervisningen kan differentieres endnu mere, så alle elever i det daglige møder faglige og menneskelige udfordringer svarende til deres forudsætninger.

Indsatsen med to-voksenordninger skal samtidig understøtte arbejdet i at udjævne sociale forskelle i elevernes udbytte af undervisningen og give et fagligt løft til de elever, der møder faglige udfordringer i skolen. Forligspartierne lægger vægt på at midlerne skal bruges på så mange timer som muligt hos børnene.

Der afsættes 3,5 mio. kr. årligt, som skal målrettes to-voksenordninger i kommunens 1. – 3. klasser.

Pædagogisk ledet legeplads

De pædagogisk ledede legepladser er en af Aarhus' store styrker. Her kan børn og unge lege på kvalitetslegepladser, hvor der er adgang til ekstraordinære faciliteter og hvor der er pædagogisk personale til at understøtte en lang række aktiviteter. Ved at etablere en ny legeplads, er der mulighed for endnu flere børn og unge kan benytte tilbuddet, og det er muligt at nå ud til børn og unge, som ellers ikke benytter sig af kommunens fritidstilbud, da der her i modsætning til klubberne ikke er brug for tilmelding.

Derfor afsætter forligspartierne 6 mio. kr. til anlæg af en ny pædagogisk ledet legeplads samt 0,8 mio. kr. årligt til driften.

SOCIALOMRÅDET

Ny placering af stofindtagelsesrum

Kommunens stofindtagelsesrum gør dagligt en positiv forskel for en gruppe af byens mest udsatte borgere ved at nedbringe den stofrelaterede dødelighed og sikre en bedre sundhedsmæssig tilstand blandt brugerne. Tilbuddet er pt. placeret ved Klostertorv. Det er dog Sociale Forhold og Beskæftigelses vurdering, at både brugere og nærområde kan drage nytte af en ny placering af tilbuddet. Herved kan det stigende pres på stofindtagelsesrummet samt området omkring Klostertorv imødekommes.

Forligspartierne foreslår derfor, at stofindtagelsesrummet flyttes. Det skal prioriteres, at tilbuddet etableres i tilknytning til de øvrige tiltag for byens socialt udsatte. Der afsættes 0,25 mio. kr. årligt til husleje til en ny placering. Derudover afsættes der 0,65 mio. kr. i 2018 til etableringsudgifter til stofindtagelsesrummet.

Dansk Folkeparti tager forbehold for stofindtagelsesrummet.

Botilbud, opnormering

Aarhus Kommune har de senere år arbejdet for at blive mere selvforsynende i forhold til botilbud til voksne borgere med handicap, således at kommunens borgere kan tilbydes en egnet bolig i Aarhus. Denne konverteringsstrategi har blandt andet haft den afledte konsekvens, at der er kommet flere borgere med komplekse problemstillinger i botilbuddene i Aarhus heraf flere med udadreagerende adfærd.

For at understøtte Sociale Forhold og Beskæftigelsesmulighed for fortsat at sikre tryghed og trivsel for borgere og medarbejdere på de enkelte botilbud, hvor der opleves afledte problematikker som følge af tilgang af borgere med udadreagerende adfærd, afsætter forligspartierne 3 mio. kr. årligt. Midlerne kan blandt andet anvendes til at øge natdækningen på udvalgte botilbud. Opnormeringen vil afspejle sig i taksten for de tilbud, hvor den foretages. Afhængigt af alder vil taksten i nogle tilfælde skulle betales af Sundhed og Omsorg og derfor skal de afsatte midler fordeles forholdsmæssigt mellem de to afdelinger alt efter antallet af borgere på de relevante tilbud.

Bedre overgange fra ung til voksen på handicapområdet

Overgangen fra barn til voksen kan betyde store forandringer for den såvel den enkelte som de pårørende, da der i denne periode ofte sker overgange til nye tilbud, flytning mv. Overgange der kan være utrygge for den enkelte og skabe usikkerhed om fremtiden. For at sikre mere smidige overgange fra barn til voksen med fokus på tryghed for den enkelte borger med handicap og dennes pårørende har Byrådet besluttet, at der skal nedsættes et udvalg, der skal analysere overgange og komme med konkrete forslag til, hvordan disse kan styrkes. Udvalgets konkrete anbefalinger skal forelægges Byrådet. Anbefalingerne kan danne grundlag for en forstærket indsats på området.

Et afgørende element i overgangene er socialrådgivernes tid til den enkelte sag. Derfor skal der ses på mulighederne for at nedsætte sagsmængden og dermed skabe mere overblik, stabilitet og holdbare løsninger. Til dette formål afsættes 1 mio. kr. i 2018, og derefter skal der vurderes på mulighederne for en videreførelse via den Sociale Investeringsfond.

Forligspartierne vil følge udvalgsarbejdet tæt herunder den konkrete implementering af anbefalingerne med henblik på at understøtte en mere smidig overgang fra barn til voksen indenfor voksenhandicapområdet.

Gratis psykologhjælp

Siden 2016 har unge mellem 15 og 25 år anonymt kunne henvende sig og modtage gratis psykologhjælp. Tilbuddet har været en succes. For at styrke tilbuddet og dermed den forebyggende indsats for psykisk sårbare unge er forligspartierne enige om at afsætte 1,0 mio. kr. årligt til at udvide tilbuddet med 1,2 fuldtidspsykolog. Sociale Forhold og Beskæftigelse vurderer, at udvidelsen blandt andet giver mulighed for at udvide ordningen, så aldersgruppen udvides til at omfatte unge mellem 15 og 28 år. I den forbindelse skal der være et øget fokus på at imødegå køns- og uddannelsesulighed i søgningen til tilbuddet.

Ved at udvide alderskriteriet vil der kunne støttes op om de mange 24-27-årige, der ofte i denne periode af livet befinder sig i livsovergange fra uddannelse til etablering i job og fra ungdomsliv til etablering med familie – en indtræden i voksentilværelsen med større forventninger og krav. For mange af de unge er der i denne aldersgruppe tale om livsovergange, hvor psykiske symptomer hos sårbare unge vil kunne blive forværret ved voksenlivets krav. Samtidig vil en udvidelse af ordningen give mulighed for efter konkret vurdering at give de unge op til yderligere to samtaler.

Fundamentet

Forligspartierne ønsker at prioritere et fortsat samarbejde med Fundamentet, der er en frivillig forening, som har fokus på socialt udsatte borgere. Det er vurderingen, at Fundamentet fungerer som brobygger for borgere, som har vanskeligt ved at skabe og fastholde kontakt med de offentlige tilbud i regi af Sociale Forhold og Beskæftigelse. Samtidig opnår foreningen via deres tilbud at skabe motivation hos borgerne, således at eksempelvis unge kommer videre i praktik, uddannelsesforberedende forløb eller andre tilbud. Forligspartierne afsætter 0,7 mio. kr. årligt i perioden 2018-2021 til at videreføre samarbejdsaftalen med Fundamentet.

TUBA

TUBA udfører en vigtig indsats for en sårbar gruppe af unge, der er vokset op i familier med alkohol- eller stofmisbrug. Forligspartierne ønsker at øge tilskuddet til TUBA fra 0,5 mio. kr. til 0,75 mio. kr. årligt således, at ventelisten for unge i aldersgruppen 25-35 år kan reduceres.

Parrådgivning permanentgøres

Siden 2015 har par med samlivsproblemer, og som har børn under 12 år, haft mulighed for at modtage parrådgivning. Tilbuddet blev oprettet på forsøgsbasis i forlængelse af budgetforliget for Budget 2015. Formålet med parrådgivningen var at skabe positive rammer for børns opvækst ved at forebygge skilsmisser og samlivsophør – eller bidrage til at børn kom bedst muligt igennem et samlivsophør. At børn vokser op i familier med begge forældre eller en forælder og dennes samlever er en beskyttelsesfaktor i forhold til barnets trivsel og udvikling.

En evaluering af tilbuddet viser, at den hjælp, som parrene har modtaget, har haft en mærkbar positiv effekt på parrenes tilfredshed med deres forhold. Samtidig har parrene oplevet en mærkbar effekt i forhold til forsoning og kommunikation. Alle forhold der har stor betydning i forebyggelsen af skilsmisse og nedsættelse af konfliktniveauet i parforhold, og dermed også har positiv betydning for børnenes trivsel. Størstedelen af parrene er blevet sammen efter forløbet.

Forligspartierne ønsker derfor at gøre tilbuddet permanent indenfor en nettoudgiftsramme på 0,53 mio. kr. årligt. Tilbuddet forankres som hidtil i Sociale Forhold og Beskæftigelse, og der vil i tilbuddet fortsat indgå parterapi og parkursus, hvor fordelingen bliver afstemt det konkrete behov hos familien. Der skal sættes fokus på den sociale ulighed i søgningen til tilbuddet.

BESKÆFTIGELSE

Beskæftigelsesområdets decentraliserede økonomi

Med baggrund i budgetforliget for 2017-2020 har Borgmesterens Afdeling i samarbejde med Sociale Forhold og Beskæftigelse gennemført en analyse af Beskæftigelsesforvaltningens decentraliserede område – med særligt henblik på den særligt tilrettelagte ungdomsuddannelse (STU) og det sundhedsfaglige arbejde i Beskæftigelsesforvaltningen. Analysen viser en samlet budgetudfordring på de to områder på 20 mio. kr. om året. Visitationspraksis på STU-området samt indsatsen og priserne på de to områder vurderes at være på et rimeligt niveau, og derfor er forligspartierne enige om, at budgetudfordringen på de 20 mio. kr. fremstår velbegrundet.

Beskæftigelsesindsatsen bør som udgangspunkt betragtes som en investering i, at udgifterne til offentlig forsørgelse holdes så lave som muligt ved at borgere er i selvforsørgelse. Udgifterne til den samlede beskæftigelsesindsats i Aarhus er - på trods af de senere års investeringer i området - under landsgennemsnittet og på et gennemsnitligt niveau i forhold til 6-byerne. De to 6-byer med det laveste antal offentligt forsørgede (København og Aalborg) har begge højere udgifter til beskæftigelsesindsatsen end Aarhus. Samtidig fører besparelser på beskæftigelsesindsatsen ofte til højere forsørgelsesudgifter, men da byrådet med Aarhus-målet om selvforsørgelse arbejder for at flytte borgere væk fra offentlig forsørgelse, er forligspartierne enige om, at budgetudfordringen skal håndteres ved at investere yderligere i området. Via nye investeringsmodeller på beskæftigelsesområdet er det forligspartiernes vurdering, at der kan tilvejebringes et merprovenu, som kan anvendes til at finansiere budgetudfordringen, hvis der foreligger tilstrækkelig dokumentation. Konkret tilføres midlerne til beskæftigelsesområdet, når byrådet tiltræder konkrete investeringsmodeller, der lever op til byrådets principper for investeringsmodeller. Viser det sig efterfølgende, at de forudsatte effekter i de enkelte år udebliver, tilbageføres midlerne, så det sikres at et manglende merprovenu er et decentralt finansieringsansvar.

Hertil kommer, at området 'supplement til brøkpension' flyttes til det ikke-decentraliserede område, hvilket bidrager med yderligere 1 mio. kr. i finansiering.

Igennem de seneste 5 år har beskæftigelsesområdet gennemgået en stor transition med en massiv omlægning af indsatserne til følge. Forvandlingen blev igangsat af en række reformer og af byrådets vedtagelse af Virksomhedsstrategien i 2013, og ændringen af både kultur og organisation - fra myndighed til virksomhedsservice og fra sagsbehandler til jobkonsulent - er en vanskelig proces, som tager tid.

Med den størst mulige viden om indsatsernes effekt kan den enkelte jobkonsulent i højere grad anvende de indsatser, der bringer borgerne tættere på arbejdsmarkedet og derved bidrage til en mere effektiv beskæftigelsesindsats. Det er også afgørende for kommunens styring og optimale anvendelse af ressourcer, at der er viden, klarhed og gennemsikuelighed i forhold til effekterne på området, så meget virksomme indsatser styrkes og mindre virksomme indsatser forbedres eller fjernes. Der arbejdes allerede løbende på at optimere det igangværende effektarbejde, så det sikres, at borgerne får de indsatser, som sikrer dem bedst muligt fodfæste på arbejdsmarkedet - bl.a. via mere virksomhedsrettet aktivering. Forligspartierne ønsker at styr-

ke effektarbejdet i Beskæftigelsesforvaltningen yderligere og er derfor enige om, at 1 mio. kr. årligt af de afsatte midler reserveres hertil.

Sideløbende med effektiviseringsarbejdet lokalt har regeringen meldt ud, at den i løbet af efteråret 2017 vil fremsætte et lovforslag med en revision af Lov om aktiv beskæftigelsesindsats, som i vid udstrækning vil tage afsæt i KL's udspil 'En forenklet og mere effektiv beskæftigelsesindsats'. Der lægges herved op til en ny beskæftigelseslov med mere frihed til lokale og effektive løsninger, samt færre målgrupper og fælles regler. Det er forventningen, at lovgivningen vil bidrage til mindre bureaukrati og derved sikre, at Jobcentrenes jobkonsulenter vil bruge mere tid sammen med borgerne end på administration. En analyse fra 2014 har vist, at Jobkonsulenter bruger ca. 45 minutter i timen på administration. Derudover er Aarhus gået aktivt ind i analyser af selvpåført bureaukrati. Forligspartierne ønsker, at Beskæftigelsesforvaltningen i videst muligt omfang udnytter analyser og kommende regelændringer med færre proceskrav til at 'fintune' arbejds-gange og de interne dokumentationskrav, så alt overflødig bureaukrati skæres væk.

Investeringsmodeller på beskæftigelsesområdet

De senere års investeringer i beskæftigelsesindsatsen har været virksomme og har bidraget til, at antallet af borgere på offentlig forsørgelse ikke stiger i samme takt som befolkningstilgangen. Forligspartierne ønsker på den baggrund at iværksætte yderligere investeringsmodeller på områder, hvor det vurderes, at en ekstra indsats vil give god effekt og bidrage til at nå byrådets ambition om, at andelen af selvforsørgede borgere i Aarhus skal være 1 %-point højere i Aarhus end på landsplan i 2020. Det er et ambitiøst mål, som kræver stort fokus, da der fortsat er mange borgere i Aarhus, som er udenfor arbejdsmarkedet. Investeringsmodellerne skal omfatte følgende målgrupper:

- Dimittendledighed
- Flygtninge og integration
- Modtagere af ledighedsydelse
- Modtagere af sygedagpenge og jobafklaringsforløb

Neden for gennemgås kort de foreløbige forudsætninger for de enkelte modeller.

Dimittender skal hurtigere i job

Som studieby har Aarhus en særlig udfordring, som med universiteternes fremdriftsreform er blevet større. Der er mange nyledige dimittender fra universiteterne - aktuelt ca. 2.000, som alle skal vejledes og hjælpes på vej mod job på samme tid. Det presser Jobcentret, og derfor er forligspartierne enige om at gøre en særlig indsats for studerende på sidste studieår ved at sætte fokus på en kvalificeret jobsøgning allerede inden, studiet er helt færdigt. Der igangsættes derfor en investeringsmodel med det formål at udvikle og afholde jobsøgningskurser for 450 sidste-års-studerende på universitetet. Det forventes at bidrage til, at dimittenderne kommer hurtigere i job. Der afsættes derfor 1,350 mio. kr. årligt og forudsætter en tilsvarende besparelse på forsørgelsesudgifterne. Indsatsen evalueres efter to år.

Sygemeldte hurtigt tilbage i job

Antallet af sygedagpengemodtagere og borgere i jobafklaringsforløb har været stigende i Aarhus og på landsplan siden 2014, hvor sygedagpengereformen blev indfaset. Jo længere en borger modtager sygedagpenge eller jobafklaringsydelse, des større er risikoen for, at borgeren ender på permanent offentlig forsørgelse. Forligspartierne ønsker derfor et øget fokus på at få afkortet forløbene på sygedagpenge eller i jobafklaringsforløb via en hel eller delvis tilbagevenden til arbejdsmarkedet, og vil som redskab hertil aktivt anvende virksomhedsrettede forløb. Der igangsættes derfor en investeringsmodel med fokus på at øge antal-

let af delvise raskmeldinger med 200 og at etablere 150 ekstra virksomhedsrettede forløb for borgere i jobafklaringsforløb. Begge redskaber forventes at bidrage til at sænke antallet af offentligt forsørgede borgere. Forligspartierne afsætter derfor 3 mio. kr. årligt hertil og forudsætter en tilsvarende besparelse på forsørgelsesudgifterne.

Færre på ledighedsydelse, flere i fleksjob

Mange borgere på kanten af arbejdsmarkedet vil gerne i berøring med arbejdsmarkedet via fleks- eller skånejob. I Aarhus er der fortsat - på trods af god effekt af den igangværende investeringsmodel på området - ca. 1.200 borgere på ledighedsydelse, hvilket svarer til, at ledigheden blandt visiterede borgere til fleksjobs er på ca. 25%. Forligspartierne er derfor enige om at øge indsatsen for denne målgruppe ved at igangsætte en ny investeringsmodel med fokus på

- at den eksisterende ordning med oprettelse af 150 midlertidige kommunale fleksjobs justeres ved at halvere arbejdsgivertilskuddet, da modellen fremover kun kan hænge økonomisk sammen på denne måde,
- at supplere indsatsen med oprettelse af 120 midlertidige fleksjob på det private arbejdsmarked og hos andre offentlige institutioner,
- at 150 langvarige ledighedsydelsessager gennemgås på ny i en 2-årig periode med henblik på en eventuel afklaring til førtidspension, da de ikke vurderes at have tilstrækkelig mulighed for at varetage et fleksjob – end ikke i få timer om ugen, og at indsatsen med at skabe flere skånejobs til førtidspensionister m.fl. i sociale/almennyttige organisationer og virksomheder samtidig opnormeres.

Forligspartierne afsætter derfor 5,8 mio. kr. i 2018 og 2019 og 4,3 mio. kr. fra 2020 og frem og forudsætter en tilsvarende besparelse på forsørgelsesudgifterne. Samtidig er forligspartierne enige om at stoppe den eksisterende investeringsmodel for målgruppen fra 2018, hvilket bevillingsmæssigt bringes på plads nu.

En hurtigere vej til job og integration

Aarhus havde i sommeren 2017 ca. 900 flygtninge og familiesammenførte til flygtninge i den erhvervsaktive alder. Generelt har flygtninge brug for støtte til at få fodfæste på det danske arbejdsmarked, og erfaringer viser, at virksomhedsrettet aktivering er et godt redskab hertil. Samtidig kan der gøres brug af den 2-årige integrationsgrunduddannelse (IGU), som blev etableret i kølvandet af trepartsaftalen fra marts 2016. IGU-indsatsen er kommet godt i gang, men både virksomheder og flygtninge har brug for hjælp til at finde hinanden. Da der er gode perspektiver i IGU og generel virksomhedsrettet aktivering for flygtninge og for den kommunale økonomi er forligspartierne enige om at igangsætte en investeringsmodel med henblik på at etablere 20 ekstra IGU-forløb og 80 ekstra virksomhedsplaceringer til flygtninge. Forligspartierne afsætter derfor 2,4 mio. kr. årligt hertil og forudsætter en tilsvarende besparelse på forsørgelsesudgifterne.

Nyttejobs

Forligspartierne er enige om, at der for de åbenlyst uddannelsesparate og jobparate kontanthjælpsmodtagere i højere grad bør anvendes nyttejobs i beskæftigelsesindsatsen. Nyttejobs har til formål, at den enkelte udfører en samfundsnyttig opgave på en offentlig arbejdsplads for sin ydelse. Det giver kontanthjælpsmodtagere en hverdag, hvor man mødes med krav og rettigheder, og motiverer de unge til at søge job og uddannelse. Sociale Forhold og Beskæftigelse er i gang med at justere indsatsen for uddannelsesparate unge, så de unge starter i nytteindsats umiddelbart efter henvendelse i Jobcentret – bl.a. som ekstra resourcepersoner i magistratsafdelingerne. Til at styrke og udbrede denne indsats er forligspartierne enige om at afsætte 0,5 mio. kr. årligt.

Enhedslisten tager forbehold for brugen af nyttejob.

ÆLDRE

Serviceløft i hjemmeplejen

Forligspartierne ønsker at skabe et serviceløft i ældreplejen. Serviceløftet skal give mulighed for, at der kan gøres en ekstra indsats for de borgere der modtager hjælp til pleje, men ikke er omfattet af klippekortsordningen. Helt konkret vil borgerne blive tildelt mere tid fra hjemmeplejen. Det kan f.eks. være til en omsorgssnak, en gåtur, lidt ekstra rengøring, hjælp til højtlesning, kontakt til besøgsven, håndtering af post, hjælp til telefonopkald til læge eller familie eller øvrige praktiske opgaver, det i øvrigt kan være svært for borgeren selv at klare. Der afsættes i alt 11,5 mio. kr. til serviceløft i hjemmeplejen.

Seniorbofællesskaber

Flere ældre ønsker at bo i seniorbofællesskaber. Det skal understøttes i den fremtidige planlægning af både private og almene boliger i Aarhus Kommune. Forligspartierne ønsker derudover, at almene boligkvoter øremærkes seniorboliger/senior-bofællesskaber. Der igangsættes et samarbejde mellem Sundhed og Omsorg, Teknik og Miljø og boligorganisationer om at bygge almene seniorbofællesskaber, gerne tæt på lokalcentrene.

Oplevelsesmedarbejdere

Oplevelsesmedarbejderne skaber gode stunder og unikke oplevelser for beboerne på plejehjemmene, som øger beboernes livskvalitet. Deres primære opgave er at skabe aktiviteter og påfund, der giver beboerne liv i øjnene og leben på gangene på plejehjemmene. Der afsættes 2,5 mio. kr. årligt.

Afløsning af pårørende til demensramte

Der skal være mulighed for at understøtte pårørende, der passer svage demensramte i hjemmet gennem et mere fleksibelt afløsningstilbud. I dag er rammen fastsat til maksimalt tre timer om ugen. Forligspartierne afsætter 1 mio. kr. årligt, således at rammen hæves til fire timer om ugen, hvor pårørende, der passer svage i hjemmet, kan afløses.

SUNDHED

Borgernes Psykiatrihus

Der er et stort potentiale for at tænke på tværs i psykiatrien, – både når det gælder de offentlige instanser og borgernes udfordringer. Knaphed på økonomiske ressourcer i såvel kommune som behandlingspsykiatri kalder på nytænkning i forhold til indsatser og samarbejdsmodeller. For at understøtte denne bevægelse etableres et Borgernes Psykiatrihus i samarbejde med Region Midtjylland.

Der er endnu ikke et samlet overblik over muligheder, udfordringer og medfinansiering i en sådan konstruktion og derfor afsættes på en reserve 5 mio. kr. årligt. Midlerne skal både dække den kommunerelaterede drift og etableringen i form af husleje eller driftsfinansieret anlæg. Midlerne udmøntes efter indstilling fra Borgmesterens Afdeling, Sociale Forhold og Beseftigelse samt Sundhed og Omsorg.

Borgernes Psykiatrihus kan samtænkes med en fremtidig placering af Museum Ovartaci og eventuelt andre relevante initiativer og institutioner.

Investeringer i et nært og sammenhængende sundhedsvæsen

Forligspartierne er bevidste om, at der bliver flere ældre, flere borgere med de mest udbredte kroniske sygdomme og flere borgere med psykisk sårbarhed. Det nære sundhedsvæsen skal tage hånd om borgernes lange og komplekse sygdomsforløb på tværs af sektorer samtidig med at forebygge, at der overhovedet opstår sygdom og dermed at uligheden stiger. Der ønskes i forlængelse heraf, at der arbejdes mere med investeringsmodeller for dels at mindske de kommunale udgifter og ikke mindst for at forbedre de aarhusianske borgeres sundhedstilstand.

Derfor ønsker forligspartierne, at der arbejdes med investeringsmodeller på følgende områder:

- Tobaksforebyggelse
- En aarhusiansk diabetesplan,
- Tættere samarbejde om lænderygmerter
- Øget indsats for udsatte.

Tobaksforebyggelse

KORA har i analysen "Offentlig merudgifter ved rygning" estimeret merudgifter på tværs af kommunale udgiftsområder. Det skønnes på den baggrund, at Aarhus med ca. 38.000 dagligrygere har en årligt merudgifter på 293 mio. kr. De helbredsmæssige virkninger af rygning er omfattende og rygere mister i gennemsnit mindst 10 leveår. Forsøg under storrygerpuljen har vist meget positive effekter af rygestopkurser, øget forebyggelse af rygestart og tilbud om rygestop. Forligspartierne ønsker på den baggrund at øge indsatsen for tobaksforebyggelse.

Der kan desuden være mulige synergier ved at tænke forebyggelsesindsatser for tobak og alkohol sammen. Forligspartierne ønsker at anbefalingerne i "Alkoholforebyggelse i et 0-18 års perspektiv" snarest forelægges Byrådet, således at indsatsen også på dette vigtige forebyggelsesområde styrkes med baggrund i de gode erfaringer fra gennemførte pilotforsøg.

Diabetesplan

I Aarhus er der ca. 14.000 personer med diabetes, og ca. 8.000 aarhusianere har diabetes uden at vide det. Der skønnes årlige omkostninger på over 9 mio. kr. i de kommunale medfinansieringsudgifter. Diabetesforeningen og Sundhedsstyrelsens oplæg til en national handleplan for diabetes 2017-2020 peger bl.a. på, de store gevinster ved en tidligere opsporing af folk, der er i risikogruppen for at få diabetes samt en målrettet patientuddannelse.

Samarbejde om lænderygmerter

Mindst 21.000 aarhusianere i alderen 25-79 år har lænderygmerter. Sygdommen rammer skævt i befolkningen og har ifølge Sundhedsstyrelsen store konsekvenser i forhold til sygedage og førtidspension og betyder store kommunale udgifter. Lænderygmerter er den førende årsag til sygedage og den tredje vigtigste årsag til førtidspension.

Øget indsats for udsatte

Undersøgelser viser, at to til tre børn i hver eneste danske folkeskoleklasse risikerer et liv som socialt udsatte og kommer til at stå uden for samfundet. Med Skandia-modellen kan det fx lade sig gøre at beregne, hvad det koster i øgede udgifter til social- og sundhedsydelse, kriminalforsorg, retsvæsen og mistede indtægter i form af skatter og produktivitet, at en gruppe borgere står uden for fællesskabet.

Forligspartierne er enige om, at det skal undersøges nærmere i hvilket omfang der er grundlag for øgede investeringer i indsatser til og sammen med borgere i ovenstående målgrupper. Sundhed og Omsorg anmodes derfor om i samarbejde med Borgmesterens Afdeling at udarbejde forslag til investeringsmodeller på de første tre nævnte områder, mens investeringsmodellen vedrørende udsatte udarbejdes af Sundhed og Omsorg, Sociale Forhold og Beskæftigelse samt Borgmesterens Afdeling i fællesskab.

BYENS UDVIKLING

Strategi for jordkøb

Byudviklingen og befolkningstilvæksten viser sig også ved at børnefamilier bliver boende længere i de tættere befolkede centrale dele af byen. Det udfordrer sammensætningen af det kommunale serviceudbud, herunder særligt de dele, såsom skoler og dagtilbud, hvor byrådet har fastsat mål for, at der skal være et udbud, dér hvor borgerne bor. For at kunne følge med udviklingen er der behov for at vurdere den måde, hvorpå Aarhus Kommune sikrer, at der er relevante arealer til rådighed, herunder hvordan jordkøbsmidlerne anvendes. På den baggrund foreslås det, at Borgmesterens Afdeling under inddragelse af Teknik og Miljø og øvrige relevante afdelinger udarbejder en strategi for forsyningen set i forhold til andre strategier for jordkøb og herunder ser på muligheder for at øge finansieringen så effekterne af den forventede befolkningstilvækst i højere grad kan håndteres. Strategien skal også se på, hvordan udfordringerne håndteres i den overordnede planlægning og i de enkelte relevante lokalplaner.

Derudover skal der løbende peges på konkrete arealer i de områder, hvor der aktuelt mangler byggegrunde til dagtilbud.

Byrådet har besluttet en anden model for grundkøb, når det gælder boliger for borgere i Sundhed og Omsorg og Sociale Forhold og Beskæftigelsestilbud samt fritidsfaciliteter. Modellen understøtter, at placeringen af tilbud og de afledte økonomiske konsekvenser heraf underlægges en politisk prioritering. Samtidig udfordres de pågældende afdelinger dog, da der er ønsker om placeringer i bestemte og nogle gange attraktive områder af byen, ud fra et nærhedsprincip. Det igangsatte strategiarbejde skal derfor også undersøge, om der er muligheder for forbedringer i retningslinjer og finansieringsgrundlag for de afdelingerne samtidig med, at den politiske prioritering af frie jordressourcer fastholdes, og at der er midler nok til at sørge for forsyningen på områder, hvor Byrådet eller lovgivningen har prioriteret forsyning i bestemte områder. Hensigten er at ligestille vilkårene for at opføre forskellige typer af almene boliger.

Arealudviklingsselskab

Byudviklingen sker også i høj grad i konkrete store byudviklingsprojekter, hvor Aarhus Kommune er ejer af arealerne. Der er der som udgangspunkt bedre mulighed for på forhånd at sikre de nødvendige arealer til den kommunale service i overensstemmelse med byrådets beslutninger.

En række kommuner anvender arealudviklingsselskaber, hvor kommunen og eksterne parter såsom fonde eller pensionsselskaber indgår på lige fod, aktivt som redskab i byudvikling. Arealudviklingsselskaber kan indebære fordele i forhold til de økonomiske rammer og i forhold til at integrere ekstern ekspertise i byudviklingsprojekterne.

Med den hastige byudvikling som Aarhus undergår for øjeblikket og som kun vil blive forstærket fremadrettet, er det i kommunens interesse med optimale rammer for byudviklingen. På den baggrund er forligspartierne enige om at anmode Borgmesterens Afdeling om at udarbejde en redegørelse for fordele og ulemper

ved at lade konkrete udviklingsprojekter indgå i arealudviklingsselskaber i forskellige former. Der afrapporteres senest ved Budget 2019.

Bypark, Gellerup

Byparken er et af de centrale elementer i omdannelsen af Gellerup til en attraktiv bydel i Aarhus. Der skabes liv og trygheden øges med en centralt placeret grøn kile med stisystemer, opholdsområder og i tilknytning til en række aktiviteter i området, eksempelvis Sport- og Kulturcampus.

Byparkens drift skal finansieres af de beboere og brugere, som har arealer, der grænser op til Byparken. Det vil sige både Brabrand Boligforening, private aktører og Aarhus Kommune. Der afsættes derfor 0,4 mio. kr. årligt til den kommunale del af driften af Byparken i Gellerup.

Vintertjeneste

Som følge af ny vejlov fra 2015 er der sket væsentlige ændringer i kommunens forpligtelser til glatførebeholdelse på fortove, idet kommunen i dag er forpligtet til at glatførebeholdelse på yderligere cirka 50 km fortove. Byens vækst betyder også, at der sker en tilvækst af nye stier og veje omfattet af vintertjeneste.

På den baggrund og for at mindske serviceforringelser tilføres Vintertjenesten 2 mio. kr. årligt i budgetperioden, idet forligspartierne forudsætter, at vinterregulativet tilpasses således, at der fremadrettet sikres økonomisk balance for området.

Styrkelse af den kollektive trafik

Forligspartierne er enige om, at 70 mio. kr. fra reserven til udvikling af den kollektive trafik anvendes til en generel styrkelse af den kollektive trafik i form af driftsudvidelser. Udvidelserne er afgrænset til en op til 7-årig periode og udgør i de enkelte år derfor cirka 10 mio. kr. i gennemsnit svarende til 40 mio. kr. i budgetperioden.

Forligspartierne er også enige om, at det i første omgang er vigtigt, at sikre en god overgang i perioden fra den nye køreplan træder i kraft, og frem til at letbanedriften igangsættes på Grenåbanen i foråret 2018. Derfor ønsker forligspartierne at de nuværende køreplaner forlænges i områderne i nærheden af Grenåbanen, frem til at der er opstartet letbanedrift på strækningen. Herudover er det forligspartiernes ønske at der investeres i initiativer, der kan understøtte en god start for letbanen og sikre at mange fremadrettet vil anvende letbanen til og fra arbejde og til andre rejseaktiviteter.

Derudover er det vigtigt for forligspartierne at sikre, at de områder af byen, der ikke får gavn af letbanen oplever at busdriften opprioriteres. Det er forligspartiernes ønske, at en væsentlig del af de resterende midler anvendes til dette formål. Der er enighed om, at driftsudvidelserne gennemføres frem mod næste større revision af den kollektive trafikplan, som forventes at komme i forbindelse med, at letbanens 2. etape sættes i drift.

Inden for rammen afsættes 3 mio. kr. årligt til institutionskørsel på børneområdet fra 2019. I 2018 afholdes 2 mio. kr. inden for rammen til de nødvendige tekniske forberedelser.

Den konkrete udmøntning af serviceforbedringen sker på samme måde, som der almindeligvis udmøntes fra reserven og bør i et vist omfang afvente, at der er indhøstet erfaringer med indsættelsen af letbanen og omlægningen af bustrafikken senere i år. Det betyder, at dele af serviceforbedringen kan sættes i drift medio 2018, mens andre dele først kan sættes i drift medio 2019.

KULTUR OG IDRÆT

Havnebadet

Aarhus Kommune har modtaget en flot fondsdonation til etablering af et havnebad på Aarhus Ø. Havnebadet vil være en attraktion for både byens borgere og gæster, der besøger Aarhus. I forbindelse med driften af havnebadet vil der være en række udgifter. Driftsudgiften til havnebadet er anslået til 3,7 mio. kr. årligt. Ved budgetforliget for 2017 fik Kultur og Borgerservice 2,3 mio. kr. årligt til driften af havnebadet. Det var under den forudsætning, at udgiften til livredder dækkes af eksterne fonde. Det har efterfølgende vist sig, at eksterne fonde ikke dækker udgiften til livredder. Forligspartierne er på den baggrund enige om at afsætte yderligere 1,4 mio. kr. årligt fra 2021 til Kultur og Borgerservice til driften af havnebadet. Der er her forudsat, at Kultur og Borgerservice frem til 2021 finansierer driftsudgifter via de tidligere tildelte samt heraf opsparede midler.

Flytning af arkiver til Aarhus

Rigsarkivet har åbnet op for at private Aarhus-arkiver – afleveret til Erhvervsarkivet, mens det var i Aarhus, og nu beliggende i Viborg - kan overdrages til Stadsarkivet. Det skønnes at ca. 40 arkiver vil være relevante at hjemtage ift. ovenstående, svarende til ca. 1,6 hyldekilometer hyldeplads. Det drejer sig bl.a. om arkiverne for borgmestrenes privatarkiver, Aarhus Havn, Festugen, Stiftstidende og AGF.

Forligspartierne afsætter til det formål en engangsudgift på 280.000 kr. i 2018 og årligt 200.000 kr. i drift fra 2018 og frem.

Flying Superkids

Forligspartierne er enige om at permanentgøre det årlige tilskud til Flying Superkids på 250.000 kr. fra 2018 og frem. Flying Superkids er et stort aktiv for Aarhus. De samler børn og unge fra hele Aarhus og giver dem unikke kompetencer og oplevelser. Med videreførelsen af tilskuddet forventes Flying Superkids at fortsætte den internationale branding af Aarhus.

Musikskolen

Musikskolen har cirka 600 elever på venteliste. Musikskolen har i en årrække arbejdet målrettet for at nedbringe ventelisterne ved bl.a. at udbyde mere holdundervisning. Forligspartierne er enige om at understøtte Musikskolens indsats for at øge optaget af elever og afsætter derfor 0,5 mio. kr. årligt til formålet.

Udbud af niveau 3 på DOKK1

Der udarbejdes et beslutningsgrundlag for udbud af niveau 3 på DOKK1.

Et LGBT+-hus i Aarhus

Forligspartierne ser positivt på ønsket om et LGBT+-hus i Aarhus. Forligspartierne anmoder Kultur og Borgerservice om, at optage dialog med LGBT+-miljøet i Aarhus med henblik på at afdække mulighederne.

Kulturinitiativer efter 2017

Aarhus 2017 har givet mange store kulturoplevelser for borgerne i Aarhus og regionen. Kulturhovedstadsåret har vist, at når man arbejder sammen, lokalt, nationalt og internationalt, kan der udvikles og produceres store oplevelser. Ikke mindst Børneåbningen var et eksempel på et frugtbart samarbejde, hvor mange aktører gik sammen om at producere og afvikle en spektakulær børneåbning, der var en overvældende succes. Forligspartierne er enige om også i de kommende år at bakke om op en lokal kulturproduktion af

høj kunstnerisk kvalitet, der udfordrer og afprøver grænser og søger nye og brede samarbejdsformer. Der er enighed om at fokusere på initiativer, der retter sig mod børn og unge ligesom talentudviklingen i de kreative erhverv skal understøttes.

For at sikre dette afsættes en pulje på 2 mio. kr. årligt.

Besættelsesmuseum

Den Gamle By har planer for en reovering, opgradering og aktualisering af Besættelsesmuseet. Da museet er beliggende i en kommunal bygning, skal istandsættelsen ske i dialog med Ejendomme i Teknik og Miljø, som administrerer bygningen. Forligspartierne anmoder i den sammenhæng om, at den del af istandsættelsen, der påhviler kommunen som bygningsejer, prioriteres gennemført via de fælles genopretningsmidler med afsæt i analysen fra Kultur og Borgerservice.

Eventpuljen

Eventområdet blev i 2014 styrket ved dels at sammenlægge administrationen af både Sportspuljen og Event- og Branding-puljen. Samtidig blev Event- og Brandingpuljen midlertidigt forhøjet fra 3,4 mio. kr. til 5,4 mio. kr. i årene 2015-2017. Forligspartierne ønsker at videreføre en forøgelse af puljen fra og med 2018 på 1,5 mio. kr. årligt. Det skal bidrage til, at byen kan holde internationalt momentum på eventområdet efter 2017.

Verdensbadet

I forbindelse med Vameds udarbejdelse af en forretningsmodel for Verdensbadet forudsættes det, at Aarhus Kommune årligt køber ydelser og service i Verdensbadet. I den igangværende innovationsproces skal det derfor afklares, hvilke eksisterende kommunale serviceydelser og personaleforanstaltninger som kan samles i Verdensbadet. Det afsatte budget anvendes i en samfinansieringsmodel efter krone til krone princippet til køb af kommunale ydelser og services i verdensbadet.

Ungdomskulturhus

Ungdomskulturhuset er et kulturelt fristed for unge fra 15 – 25 år, som støtter unges kunstneriske og kulturelle virke. Det er samtidig et socialt frirum for udsatte unge, som kan benytte sig af den frivillige og uforpligtende vejledning, der tilbydes i huset samt få hjælp til at gennemføre kulturelle aktiviteter.

For at Ungdomskulturhuset skal kunne drives videre på det hidtidige niveau, er forligspartierne enige om at permanentgøre medfinansieringen fra Sociale Forhold og Beskæftigelse samt Børn og Unge på 350.000 kr. årligt for hver afdeling fra og med 2018. Bidraget kan ydes i form af medarbejderressourcer.

Filmværkstedet

Aarhus Filmværksted flytter fra Godsbanen til Filmbyen og er i den forbindelse udfordret af et højere huslejeniveau. Forligspartierne afsætter derfor 300.000 kr. årligt til husleje til Filmværkstedet.

Train

Forligspartierne anerkender den indsats, der ligger til grund for videreførelsen af spillestedet Train i nyt regi. Der er behov for at afklare Trains placering i det aarhusianske musikmiljø og mulighederne for Trains fortsatte udvikling. Forligspartierne anmoder Kultur og Borgerservice om i samarbejde med Train at udarbejde et oplæg til, hvordan Aarhus Kommune kan understøtte ovenstående, om nødvendigt ved kommende budgetforhandlinger.

ANDRE FORHOLD

Øget international tilgængelighed

Erhvervspuljen tilføres 3,5 mio. kr. årligt til udvikling af turisme og den internationale infrastruktur der betjener Aarhus, Danmarks Vækstcenter nr. 2. Det skal give mulighed for at omsætte international opmærksomhed til et øget antal turister blandt andet ved international markedsføring. Det vil ikke mindst være til fordel for det aarhusianske og østjyske erhvervslivs konkurrenceevne. I den sammenhæng spiller international tilgængelighed en betydende rolle.

Whistleblower

Det er vigtigt, at kommunens medarbejdere og samarbejdspartnere trygt kan indrapportere ulovligheder og alvorlige uregelmæssigheder. Derfor afsættes der 0,5 mio. kr. årligt i perioden 2018 til 2020 til en whistleblowerordning. Ordningen etableres som en forsøgsordning i en treårig prøveperiode med en evaluering.

Det Radikale Venstre tager forbehold for whistleblowerordning.

Vederlag

Som følge af en politisk aftale på Christiansborg er vederlagsordningerne for faste kommunale udvalg mv. ændret i en ny bekendtgørelse. Ændringerne i Aarhus kommune blev besluttet i byrådsindstilling i januar 2017. Ændringen indebærer merudgifter i Aarhus på 2,1 mio. kr. årligt. Merudgiften er indregnet i budgettet.

Social Investeringsfond

Det danske velfærdssamfund står overfor store udfordringer. På den ene side er der et stort udgiftspres og et i international sammenligning meget højt niveau i velfærdsydelse, og på den anden side er der store sociale udfordringer, som ikke håndteres godt nok, og som betyder, at en del borgere føler sig udenfor samfundet. Forligspartierne er derfor enige om at oprette en social investeringsfond med det formål at skabe en ny ramme for langsigtede og helhedsorienterede investeringer med henblik på at forebygge sociale problemer og finde løsninger på eksisterende udfordringer. Det er forligspartiernes forventning, at en social investeringsfond kan supplere de igangværende indsatser i Aarhus, og at den bl.a. vil lette både de langsigtede investeringer i forebyggelse og de investeringer, der skal foretages på tværs af magistratsafdelingerne. Begge disse forhold er en udfordring at håndtere inden for det nuværende arbejde med investeringsmodeller. En social investeringsfond vil derfor bidrage til, at de borgere, der i dag kommer i klemme i systemet, for eksempel fordi deres sager går på tværs af den kommunale forvaltning, vil få adgang til en mere helhedsorienteret indsats, der i højere grad kan understøtte borgerens – frem for systemets - behov.

Forligspartierne er enige om, at fondens startkapital sikres ved, at de kommunaløkonomiske gevinster, der opnås ved indtægtoptimering på de ikke-decentraliserede områder, tilføres Fonden. Byrådet har tidligere besluttet, at Borgmesterens Afdeling efter koordinering i Økonomistyregruppen udarbejder en årlig opgørelse af gevinsterne ved indtægtoptimering i forbindelse med regnskabsaflæggelsen. De opgjorte årlige gevinster i budgetperioden, der ellers ville tilfalde kommunekassen, tilføres fonden, indtil der er sikret en indskudskapital på 40 mio. kr.

Forligspartierne anmoder Borgmesterens Afdeling om – under inddragelse af magistratsafdelingerne - at udarbejde en indstilling til byrådet i foråret 2018 med et konkret oplæg til organisering og retningslinjer for

fonden. Det forudsættes, at fonden samarbejder med private investorer (fx pensionskasser) og fonde mm., som både kan bidrage med tålmodig, risikovillig kapital og viden om best practice fra andre projekter. Der skal inddrages eksterne repræsentanter i forbindelse med udvælgelse af de projekter, der kan finansieres af fonden.

Analyse af Aarhus Kommunes økonomi

Forligspartierne er enige om, at det er afgørende, at Aarhus Kommunes økonomi også på langt sigt er bæredygtig i en tid, som er præget af vækst og opsving, men også hvis konjunkturerne vender igen.

Aarhus Kommune har som mål at få 450.000 indbyggere i 2050. Det kræver, at der sker udbygninger i infrastruktur, skoler, idrætsfaciliteter, mm. og at de eksisterende anlæg udnyttes optimalt. Det kræver også en fortsat videreudvikling og tilpasning af velfærdsydelserne.

Samtidig kan det konstateres, at der er et begrænset råderum til politisk prioritering i budgetforhandlingerne.

Forligspartierne er derfor enige om, at der som grundlag for den kommende 10-årige anlægsplan skal foretages en langsigtet analyse af Aarhus Kommunes økonomi. Formålet med analysen er at skabe overblik over investeringsbehovet, hvis vækst målet skal indfries, samt pege på, hvordan der kan findes finansiering, så der samtidig sikres en sund økonomisk udvikling og en fortsat udvikling på velfærdsområderne.

Forligspartierne mener, at der er brug for inspiration udefra til analysen. Der rettes derfor kontakt til en førende økonomi/samfundsvidenskabelig forsker med henblik på at forestå en uafhængig perspektivanalyse. Den pågældende skal alene være ansvarlig for analysens konklusioner og anbefalinger. Aarhus Kommune bidrager selv med sekretariatsbistand, og herudover afsættes et budget på i alt 0,75 mio. kr. til eksterne analyser, som den uafhængige forsker kan disponere over.

Forligspartierne godkender analysens kommissorium.

Cirkulær økonomi

Sammenhængen mellem bæredygtighed og vækst er vor tids største problem. Et problem, der kun kan løses i fællesskab. Bæredygtighed og vækst er ikke hinandens modsætninger, men der er brug for nytænkning, viden, samarbejde, helhedsorienteret tilgang til alle dele af produktion og en lovgivning som følger med den teknologiske udvikling og borgernes forventninger til kommunen.

Aarhus vil gå forrest i udviklingen af cirkulær bæredygtig vækst og grøn omstilling lokalt, nationalt og internationalt. Mulighederne for at etablere et frikommuneforsøg og europæiske samarbejder undersøges.

Forligspartierne anmoder Borgmesterens Afdeling om at arbejde med forslag, der udvikler, fremmer og implementerer cirkulære handlinger, grøn indkøbspolitik, produktionsmetoder, forretningsmodeller og partnerskaber. Formålet er økonomisk og miljømæssig bæredygtighed. Afdelingen samarbejder med øvrige afdelinger, herunder særligt Klimasekretariatet, og eksterne parter om opgaven.

Møbeludbud

De nuværende møbelindkøbsaftaler – for kontor-, skole-, kantine- og hvilemøbler – som har et volumen på cirka 30 millioner kroner årligt, udløber i 2020. Forligspartierne ønsker, at der i forbindelse med det kommende udbud sættes et markant fokus på cirkulær økonomi, fx ved at stille krav til leverandørerne om at kunne håndtere genbrugsmøbler, være leveringsdygtige i reservedele, etablere værksteder, der kan restaurere eller ændre og supplere nyt og gammelt, aftage brugte møbler og bortskaffe dem i genanvendelige

fraktioner, osv. Forligspartierne anmoder Borgmesterens Afdeling om i god tid at starte en dialog med markedet herom, så Aarhus Kommunes udbud kan påvirke nye og kommende leverandører til at udvikle nye, innovative, cirkulære forretningsmodeller.

Afskaffelse af selvstyrebufferen

Et af kerneprincipperne for lokaldemokratiet i Aarhus er, at det er byrådet, der sætter retning på fordelingen af midler til service i kommunen. Med indførelsen af omprioriteringsbidraget blev dette kerneprincip sat under pres. Derfor vedtog byrådet modellen med selvstyrebufferen, som er blevet en del af den økonomiske politik. Modellen har virket efter hensigten og har gjort det muligt for byrådet at prioritere midler, som er fordelt til kommunerne i finanslove mv.

Omprioriteringsbidraget er nu afskaffet, og forligspartierne er derfor enige om, at selvstyrebufferen afskaffes. Modellen vil således ikke blive taget i anvendelse i 2018. Når den økonomiske politik skal revideres i 2018, vil forligspartierne afskaffe modellen helt. Samtidig vil forligspartierne gøre opmærksom på de stadig stigende proces- og dokumentationskrav, der er fulgt i kølvandet på finanslovsmidler mv., og som ikke er formålstjenligt for kommunernes effektivitet.

Internationalisering

Øget globalisering med den medfølgende internationalisering og øgede mobilitet stiller store krav til byers evne til at agere i en international hverdag for at udnytte globaliseringens muligheder og afbøde de værste udfordringer ved den. Som sådan er internationalisering både et mål i sig selv, som kan øge åbenhed og mellemfolkelighed, og et middel, som bidrager til fremtidens vækst og velfærd.

Byrådet har vedtaget en international strategi med en vision, fire retninger og medfølgende initiativer. Eksempelvis skal byen opleves som imødekommende og tilgængelig for internationale borgere og gæster ved at kommunikere på flere sprog lige fra skiltning i byrummet over borger- og erhvervsinformation til et fritids-, kultur- og foreningsliv der kommunikerer på flere sprog.

I forbindelse med det videre arbejde med implementering af en international strategi skal det vurderes, om der er basis for et etablere et internationalt spor på en af kommunens folkeskoler. Desuden skal det vurderes, hvilke tiltag der er nødvendige for at øge jobmulighederne for medfølgende ægtefæller.

I strategien er det for at sikre implementeringen angivet, hvem der er ansvarlig for implementeringen, og indikeret hvilket behov for finansiering, der må forventes. Byrådet anerkender Aarhus Kommunes centrale rolle som facilitator, som også internt skal geares til denne rolle. Det skal derfor også være et fokusområde i den nye magistrat fra 2018.

Reduktion af selvpåført bureaukrati og unødvendigt dobbeltarbejde

Magistraten har tidligere besluttet, at Aarhus Kommune skal gennemføre en analyse af egen praksis, regler og proceskrav med henblik på regelforenklning og afbureaukratisering. I direkte sammenhæng hermed arbejdes der med at få saneret og ryddet ud i de mange instrukser og retningslinjer, som regulerer rammerne for de mange decentrale institutioner i kommunen. Målet er at sikre mere tid og overskud til kerneopgaven og få ryddet ud i administrativt dobbeltarbejde og processer, der ikke er værdiskabende. Det er forligspartiernes forventning, at processen vil føre til betydelige effektiviseringer. I overensstemmelse med den økonomiske politik forbliver gevinsterne herved på de enkelte områder, men søges så vidt muligt synliggjort i den årlige rapportering om effektiviseringer.

Administrative besparelser

De administrative besparelser fra Budget 2017 på 15 mio. kr. årligt fordeles på afdelingerne på følgende måde:

- 28,4 % - Sociale Forhold og Beskæftigelse
- 8,1 % - Teknik og Miljø
- 13,5 % - Sundhed og Omsorg
- 6,8 % Kultur og Borgerservice
- 27,9 % - Børn og Unge
- 15,3 % - Borgmesterens Afdeling

Denne fordeling fastholdes som udgangspunkt, hvis der fremadrettet besluttes administrative besparelser.

Reduktion af forbruget af eksterne konsulenter

Der har længe været et ønske om, at reducere udgifterne til eksterne konsulenter og konsulentydelse. Det har dog vist sig, at udviklingen i flere afdelinger er gået i den modsatte retning. I disse afdelinger bruges der således flere penge på eksterne konsulenter og konsulentydelse end i 2014. For at modvirke denne udvikling vil forligspartierne reducere køb af konsulentydelse med 10 % i alle magistratsafdelinger. Denne reduktion i forbruget vil frigøre knap 9,8 mio. kr. og sker med udgangspunkt i forbruget for 2016. Reduktionen fordeles på afdelingerne på denne måde:

- MSB – 20 %
- MTM – 23 %
- MSO – 16 %
- MKB – 6 %
- MBU – 24 %
- BA – 11 %

Reduktion i centrale innovationsmidler

Forligspartierne er enige om at reducere de centrale innovationsmidler med 3,8 mio. kr. i 2018 og 4,5 mio. kr. i de efterfølgende år.

Udligningsreform og budgetforudsætninger

Når konsekvenserne af udligningsreformen er kendt og såfremt der sker væsentlige forudsætningsændringer, samles forligspartierne for - om nødvendigt - at tilpasse budgettet hertil. Et eventuelt merprovenu ved salg af Skæring Planteskole kan anvendes til at imødegå eventuelle negative konsekvenser.

Drifts- og anlægsramme

Anlægsniveauet i 2018 er højt set i lyset af den anlægsramme, der gælder på landsplan. Det er en fælles opgave for kommunerne at få nedbragt – og ikke øget – anlægsniveauet i budgetterne, så aftalen overholdes. Såfremt der i den faseopdelte budgetlægning viser sig behov for at tilpasse service- eller anlægsudgifter, vil Borgmesterens Afdeling fremlægge indstilling herom op til 2. fællesmøde.

Socialdemokratiets byrådsgruppe

Radikale Venstres byrådsgruppe

Socialistisk Folkepartis byrådsgruppe

Venstres byrådsgruppe

Det konservative Folkepartis Byrådsgruppe

Dansk Folkepartis byrådsgruppe

Enhedslistens byrådsgruppe

Bilag:

1. Beskrivelse af anlægsinvesteringer
2. Beskrivelse af infrastrukturinvesteringer

Bilag 1: Beskrivelse af anlægsinvesteringer

SOCIALOMRÅDET

Sovepladser til hjemløse

Det foreslåede byggeri skal indeholde natpladser til de hjemløse borgere, der fra dag til dag søger nattely. De traditionelle overnatningstilbud til byens hjemløse, er ofte store sovesale hvor det kan være meget svært for den enkelte hjemløse at finde ro og hvile. I tilknytning til natpladserne etableres en opfølgende social indsats. Målsætningen er at forebygge kronisk hjemløshed for de borgere, som gentagne gange søger overnatning på midtbyens natpladser og natvarmestuer. Der afsættes 3,6 mio. kr. til 10 pladser til byggeriet i 2018.

Botilbud til unge med spiseforstyrrelser og selvskadende adfærd

Socialforvaltningen har gennem de sidste år oplevet en særlig udfordring i forhold til borgere med svære spiseforstyrrelser og svær selvskadende adfærd. Borgerne møder ofte de socialpsykiatriske botilbud i forlængelse af en langvarig indlæggelse ved Center for Spiseforstyrrelse, Risskov eller AUH, Risskov og stiller krav om en meget intensiv støtte i kommunalt regi. Samtidig stilles store krav til fagligheden i den socialpsykiatriske rehabiliteringsindsats.

Den forventede effekt er målsætningen om recovery, som betyder at der er tro på at borgeren kan komme sig. Udgangspunktet er således at en stabil boligsituation er en afgørende forudsætning for at stabilisere og forbedre psykisk sygdom og samtidig styrke de sociale netværk hos den del af kommunens borgere, som fx lider af svære spiseforstyrrelser og selvskadende adfærd. Der afsættes 7,3 mio. kr. i 2018 til etablering af 6 specialiserede pladser til målgruppen.

Boformspladser til borgere med ADHD

Boformspladserne skal understøtte den specifikke målgruppe af borgere med ADHD og medvirke til at borgerens støttebehov og boligløsning fortløbende tilpasses borgerens behov. Målet for indsatsen er fortsat, at borgerne går i retning mod en mere og mere selvstændig tilværelse med mindst mulig støtte og tættest muligt på normale leve- og boligforhold. Der afsættes 7,2 mio. kr. i 2019 til etablering af 5 boformspladserne.

Handicapboliger

Forligspartierne er enige om at fastholde fokus på udbygning af boliger til voksenhandicapområdet og afsætter derfor midler til opførelse af 26 almene handicapboliger.

Boligerne opføres som boliger med servicearealer og fællesarealer til borgere med behov for personale-mæssig døgndækning, eller behov for tilkald af personale. Der afsættes 10,4 mio. kr. i 2021 til etablering af de 26 almene handicapboliger. I beløbet indgår ikke midler til grundkøb udover de byrådsvedtagne rammer for kommunalt alment boligbyggeri.

Skæve boliger med social vicevært

Aarhus Kommune har i flere tilfælde anvendt midler fra puljen Skæve Boliger til at etablere eller renovere boliger til socialt udsatte. Særligt positive erfaringer er der gjort med renoveringen af en hel opgang ved Skanderborgvej 90. Der er her etableret 12 boliger i fornuftige størrelser og med en husleje, der er til at

betale. Samtidig giver det en skærmning af borgerne, at hele opgangen er del af en fælles indsats og modtager støtte fra social vicevært og egen bostøtte. Opgangen er placeret i et tilstrækkeligt stort og ressourcestærkt område, der kan favne de nye beboere.

Der forventes at kunne etableres omkring 20 boliger frem mod 2022. Der afsættes i alt 6,7 mio. kr. i 2021 til etableringen.

BESKÆFTIGELSE SOMRÅDET

Planteskole

Forligspartierne er enige om at igangsætte salg af arealerne på Skæring Parkvej 7, som i dag huser en kommunal planteskole. Den udgør i dag en del af den samlede beskæftigelsesindsats, idet den huser et tilbud for borgere med udfordringer, som har brug for et beskæftigelsesrettet tilbud, inden det næste trin på borgerens vej i ordinært eller støttet job. Der er ikke fuld klarhed over udgifter og indtægter forbundet med bl.a. et salg, klargøring af området samt en erstatning for beskæftigelsesindsatsen på stedet, der er målrettet samme gruppe. Forligspartierne er enige om, at et salg som minimum vil tilvejebringe 35 mio. kr. netto, der som engangsbeløb kan anvendes til øgede anlægsaktiviteter i de kommende år. Forligskredsen tager stilling til nettoindtægter udover de 35 mio. kr. Der afsættes en ramme på 20 mio. kr. af salgsprovenuet, der skal skabe nye indsatser for målgruppen i overensstemmelse med Beskæftigelsespolitikken.

TEKNIK OG MILJØ

En grønnere by

Forligspartierne afsætter 4 mio. kr. i hhv. 2020 og 2021 til arbejdet for en grønnere og mere børnevenlig by. Beløbet udmøntes via en byrådsindstilling, hvor skabelonen til beskrivelse af anlægsprojekter er anvendt, således at de konkrete projekter er velbeskrevne.

Klimatilpasning

Forligspartierne afsætter 5 mio. kr. i hhv. 2020 og 2021 til at medfinansiere aktiviteter i regi af spildevandsplanen, som Aarhus Vand A/S ikke lovligt kan finansiere via spildevandstaksterne, men som samlet set vil give et betydeligt løft i forhold til effektmålet om liveability. Beløbet udmøntes via en byrådsindstilling, hvor skabelonen til beskrivelse af anlægsprojekter er anvendt, således at de konkrete projekter er velbeskrevne.

En by i social balance

Aarhus skal være en god by for alle. Aarhus skal være en mangfoldig by – en by i social balance. Det betyder, at byudviklingen skal modvirke den socialt opdeltede by og fremme et varieret udbud af boligtyper, boligstørrelser og ejerformer i alle dele af byen.

Almene boliger spiller en afgørende rolle i realiseringen af visionen om en by i social balance. I Budget 2016-19 blev der prioriteret 240 mio. kr., så det blev muligt at opføre 410 almene familieboliger om året frem til 2019. Byens fortsatte befolkningstilvækst gør det nødvendigt fortsat at prioritere at opføre flere almene familieboliger. Med udmøntningen af boligmidlerne for 2020-21 (13,6 mio. kr.) til familieboligkvo-ter samt en yderligere tilførsel af 10 mio. kr. fra anlægsbufferen kan der også efter 2019 bevares et højere anlægsniveau. 22% af familieboligerne opføres som +55-boliger.

Dette er et skridt på vejen, men ikke nok til at fastholde målsætningen om, at hver fjerde nye bolig er almen. Derfor skal der i fremtidige budgetaftaler findes ressourcer til yderligere styrkelse af almenboligområdet.

Løbesti og drikkefontæner

Mange aarhusianere går og løber ved Tangkrogen og Marselissskoven. Forligspartierne er på den baggrund enige om, at der skal etableres en løbesti og fem drikkefontæner. Der afsættes 2 mio. kr. til formålet.

ÆLDREOMRÅDET

Renovering af badeværelser

Forligspartierne afsætter 4 mio. kr. i hhv. 2020 og 2021 til renovering af badeværelser på plejehjem i Aarhus Kommune.

Hjemliggørelse

Forligspartierne afsætter 3 mio. kr. i hhv. 2020 og 2021 til det fortsatte arbejde med hjemliggørelse og forskønnelse af plejehjemmene i Aarhus Kommune.

BØRN OG UNGE

Ny skole i Nye-området

Byudviklingen medfører også behov for en udbygning på skoleområdet. Det vil inden for en kort årrække komme til at gælde de nye boligområder i Nye og Lisbjerg. Der er udarbejdet et beslutningsgrundlag for en ny skole til at imødekomme behovet, der opstår i Elev, Lisbjerg og Nye. Skolen skal efter planen stå klar til at modtage de første elever ved skolestart 2022. Forligspartierne ønsker derfor, at arbejdet med at opføre skolen igangsættes nu. Skolen finansieres dels af Skoleudbygningsprogrammet, som finansierer almindelige undervisningslokaler og SFO-lokaler, og dels af den samlede byudviklingsøkonomi i lokalområdet.

I et nyt boligområde er der ligeledes behov for idrætsfaciliteter. Forligspartierne anmoder derfor om, at der i beslutningsgrundlaget indgår en vurdering af muligheden for, at skolen i Nyes fritids- og idrætsfaciliteter bliver fuldt udbyggede halfaciliteter og boldbaner, således at de også kan dække det lokale foreningslivs behov for idrætsfaciliteter i lokalområdet.

Børn og Unge anmodes i samarbejde med Borgmesterens Afdeling og andre berørte afdelinger om at fremsende en indstilling, der igangsætter arbejdet, herunder giver det bevillingsmæssige grundlag for igangsættelsen med udgangspunkt i ovennævnte finansiering. Forligspartierne er endvidere enige om, at Børn og Unge til Afdelingernes Budget næste år fremsender en vurdering af driftsudgifter til skole-, fritids- og idrætsfaciliteter, der ligger udover, hvad der dækkes af budgetmodeller. Forligspartierne er indstillede på at indarbejde beløb til drift fra og med skolens åbning i 2022.

Andre nye skoler som følge af byvækst

Byudviklingen og befolkningsvæksten vil på sigt også give behov for skoleudbygning flere andre steder i Aarhus Kommune. Frem mod Budget 2019 anmodes Børn og Unge om i samarbejde med Borgmesterens Afdeling at vurdere behovet for nybyggeri af yderligere skoler på baggrund af de langsigtede prognoser for

befolkningsudviklingen, og på denne baggrund udarbejde en plan for det fremadrettede arbejde med løbende at tilvejebringe de nødvendige beslutningsoplæg. Forligspartierne forudsætter, at finansieringen kan tilvejebringes via skoleudbygningsprogrammet, byudviklingsøkonomien samt i forbindelse med den næste 10-årige investeringsplan. Den nugældende plan udløber i 2023.

Faglokaler

Skoleudbygningsprogrammet finansierer almindelige klasselokaler og SFO-lokaler men ikke faglokaler, som der er mangel på i de aarhusianske folkeskoler. Især er der mangel på naturfagslokaler. Forligspartierne afsætter derfor 10 mio. kr. til nye faglokaler i hvert af årene 2020 og 2021 svarende til ca. 7 nye faglokaler i alt.

Modernisering og børne-/arbejds miljø

Med henblik på at skabe og fastholde et godt miljø for både børn, lærere og pædagoger i Aarhus Kommunes dagtilbud og folkeskoler afsætter forligspartierne 15 mio. kr. i hvert af årene 2020 og 2021 til modernisering og forbedring af børne- og arbejdsmiljø.

Forhøjelse af enhedsbeløb til dagtilbudsbyggeri

Børn og Unges enhedsbeløb til nybyggeri af dagtilbudsgrupper er i en årrække ikke blevet revideret, men alene fremskrevet. Udover nye energikrav mv. lægger også fortætningsstrategien pres på enhedsprisen, da det ofte er dyrere at bygge i etablerede byområder. For at Børn og Unge fortsat kan bygge tidssvarende dagtilbud inden for lovens krav, kan forligspartierne tilslutte sig, at enhedsbeløbet pr. dagtilbudsgruppe hæves med 10 % fra 3,1 mio. kr. til 3,4 mio. kr. (2018-pl). Det vil fortsat være nødvendigt at bygge større institutioner med 6 børnegrupper (og i nogle tilfælde flere), som er et af håndtagene til at få pengene til at række længere. I budgetperioden 2018-2021 kan forøgelsen af enhedsbeløbet holdes indenfor den ramme, der allerede er afsat til demografisk udbygningsbehov. Det vurderes i forbindelse med den næste 10-års investeringsplan, om der er behov for at fremrykke midler til perioden til og med 2023, hvor den nugældende plan udløber.

KULTUR OG IDRÆT

Genopretning af udendørs idrætsanlæg

Ved budgetforliget for 2016 blev der afsat yderligere midler til genopretning af eksisterende fodboldbaner i 2018 og 2019, men 2020 og frem er der ingen genopretningsmidler til udendørs idrætsanlæg. Kultur og Borgerservice har i dialog med Borgmesterens Afdeling udarbejdet en rapport over investeringsbehovet i forhold til genopretning af de udendørs idrætsanlæg i en 8-årig periode for årene 2017-2024. På den baggrund afsætter forligspartierne 2 mio. kr. i 2020 og 3 mio. kr. årligt herefter til genopretning og vedligehold af udendørs idrætsanlæg. Det kan sidestilles med bygningsområdet, hvor der er udmøntet beløb permanent fra anlægsreserven med den begrundelse, at der er tale om bevarelse af kommunens værdier. Anlægsreserven reduceres med beløbet fra 2022 og frem.

Koncertplads

Der er over de seneste år registreret en stor stigning i efterspørgslen efter at anvende Aarhus som eventby. Stigningen er så stor, at det er blevet vanskeligt at imødekomme behovet gennem de kendte torve, pladser og grønne områder. En tværmagistratslig arbejdsgruppe har tidligere undersøgt 38 mulige placeringer for

en ny koncertplads. Arbejdsgruppen vurderer Eskelund som den mest hensigtsmæssige placering for en ny koncertplads.

For at få igangsat processen med at etablere en eventplads afsætter forligspartierne et beløb på 10 mio. kr.

Kunstgræsbaner

I takt med at Aarhus vokser stiger presset på byens boldbaner. En mulighed for at øge kapaciteten er at etablere kunstgræsbaner. Dette vil også understøtte Sport- og Fritidspolitikens mål om at sikre den bedst mulige udnyttelse af idrætsfaciliteter. Forligspartierne er derfor enige om, at der afsættes i alt 9,3 mio. kr. som anlægstilskud til etablering af 3 kunstgræsbaner. Kunstgræsbanerne skal placeres, hvor behovet er størst, eller hvor andre forhold taler for en placering. Dette vil foregå igennem en ansøgningsrunde for alle klubberne i Aarhus. Ansøgningsrunden afholdes af Sport & Fritid under inddragelse af relevante parter, herunder Aarhus Fodbold Forum og Idrætssamvirket.

Sport- og Kulturcampus Gellerup

Cirk(h)uset er en vigtig del af det kommende Sport- og Kulturcampus i Gellerup. Huset vil have en række kernebrugere med aktiviteter indenfor cirkusinspireret bevægelse, klatring, gøgl, dans, musik, sceneoptræden og meget andet. Cirkus Tværs, Gøglerkolen, Aarhus Klatreklub og den hjemmehørende fodboldklub på kunstgræsbanen, ACFC forventes at være kernebrugere i Cirk(h)uset. Forligspartierne afsætter 12 mio. kr. til restfinansiering af Cirk(h)uset.

Ramme for kommunegarantier til anlæg på sport- og kulturområdet

Kultur og Borgerservice har en årlig kommunegarantiramme på 11,6 mio. kr. samt en overførselsadgang på +/- 20 mio. kr. Kommunegarantierne anvendes til at gøre sports- og kulturforeninger og -institutioner i stand til at optage lån til anlægsprojekter. Garantirammen er udfordret som følge af en række store projekter, og forligspartierne er derfor enige om at udvide kommunegarantien med et engangsbeløb med overførselsadgang på 35 mio. kr. Samtidig ændres bemyndigelsen, således at Byrådet har bemyndigelsen på kommunegarantier over 3 mio. kr. mod hidtil 0,5 mio. kr. Anvendelsen af rapporteres i regnskabet.

Udbygning af idrætsfaciliteter og lokale samlingssteder til fritids- og foreningslivet mv. i byudviklingsområder

Byudviklingen medfører udover førnævnte behov for skoleudbygning også behov for udbygning af kommunens idrætsfaciliteter og lokale samlingssteder til fritids- og foreningslivet. Da der ikke altid eksisterer egentlige foreninger i byudviklingsområderne, bør der ses på en anden model for udbygningen af idrætsfaciliteter og samlingssteder til foreninger i byudviklingsområderne.

Folkeskolerne i kommunen spiller en væsentlig rolle som et lokalt samlingssted. Samtidig er der et stort potentiale for at skabe faglig og lokalemæssig synergi mellem skolernes ønsker og behov i forbindelse med etablering af nye skoler og forenings- og fritidslivets ønsker og behov – samt eventuelt andre kommunale og lokale funktioner.

En sammentænkning af skolernes og foreningernes/lokalområdernes behov for faciliteter åbner mulighed for fælles gavn af anlægsinvesteringerne og en optimal udnyttelse af faciliteterne. Samtidig vil en kort afstand mellem skole og idrætsfaciliteter understøtte at flere børn og unge på trods af den længere skoledag kan nå både skole og idræt/sport. En model for at udbygge idræts- og lokalefaciliteterne kan derfor være, at etablere idræts- og lokalefaciliteterne i tilknytning til og på nyetablerede skoler. Dermed sikres det også, at der vil være et befolkningsunderlag til at benytte idræts- og lokalefaciliteterne. I forvejen skal Børn og

Unge i samarbejde med Borgmesterens Afdeling frem mod budget 2019 vurdere behovet for nybyggeri af yderligere skoler på baggrund af prognoserne for befolkningsudviklingen, og på denne baggrund udarbejde en plan for det fremadrettede arbejde med løbende at tilvejebringe de nødvendige beslutningsoplæg.

Forligspartierne anmoder om, at udbygningen af idrætsfaciliteter og lokale samlingssteder til fritids- og foreningslivet mv. i byudviklingsområder indtænkes i dette arbejde, og at Kultur og Borgerservice – samt eventuelt andre relevante afdelinger - deltager i denne del af arbejdet sammen med Børn og Unge og Borgmesterens Afdeling.

Det skal herunder overvejes, om også andre kommunale eller lokale funktioner skal tænkes ind i fremtidige skolebyggerier. Forligspartierne anmoder Direktørgruppen om at forberede en drøftelse heraf.

Tilvejebringelse af finansiering til idrætsfaciliteter mv. skal også indgå i arbejdet og forudsættes for idrætsfaciliteternes vedkommende som udgangspunkt blandt andet at ske via byudviklingsøkonomien samt i forbindelse med den næste 10-årige investeringsplan. Den nugældende plan udløber i 2023.

Der afsættes dog allerede nu 3 mio. kr. årligt fra 2020 til udbygning af skolehaller og idrætsfaciliteter. De 3 mio. kr. fordeles med halvdelen til Børn og Unge og halvdelen til Kultur og Borgerservice. Efter 2021 finansieres udgifterne forlods fra anlægsbufferen. I Kultur og Borgerservice kommer beløbet oveni den årlige ramme på 10 mio. kr. til idrætsfaciliteter, som Kultur og Borgerservice fik ved budgetforliget for 2017.

Nyt Børnekulturproduktionscenter på Brobjergskolen

Børn og unge er om noget omdrejningspunktet for "Arven efter 2017". Børneåbningen af Aarhus 2017 var spektakulær og viste, hvad Aarhus kan indenfor børnekulturområdet. Denne udvikling skal understøttes og fastholdes, helt i overensstemmelse med Kulturpolitikken, hvor udviklingen af et nyt Børnekulturproduktionscenter har været et ønske gennem flere år. Forligspartierne er enige om, at Brobjergskolen skal udvikles til at blive et Børnekulturproduktionscenter, hvor der også er plads til en forsat udvikling af scenekunsten. Folkeoplysningsaktiviteterne flytter fra Brobjergskolen og en stor del genhuses på Fjordsgadeskolen. Brobjergskolen skal fremadrettet bl.a. huse talentuddannelserne inden for billed- og scenekunst.

Den udestående restfinansiering af Aarhus 2017 afholdes via udlæg af opsparingen inden for Kultur og Borgerservice, hvorfor det ikke er nødvendigt med et salg af Brobjergskolen, hvorfor der nu kan fokuseres på at udvikle Brobjergskolen, som et af de væsentlige varige aftryk efter Aarhus 2017.

Stadionanalyse

Der igangsættes en analyse, hvor der ses på muligheden for et nyt fodboldstadion i Aarhus. Analysen skal blandt andet indeholde forventede udgifter til anlæg og drift samt mulig finansiering heraf. Arealerne i tilknytning til stadion ved Væddeløbsbanen og Cykelbanen skal indtænkes i analysen, for at se om det er muligt at lave en samlet plan for hele området. Det er en kompleks og omfattende opgave, hvor det er nødvendigt med ekstern bistand. Der afsættes derfor 2 mio. kr. i 2020. Kultur og Borgerservice er tovholder på analysen. Projektet organiseres i en styregruppe med deltagelse fra Kultur og Borgerservice, Teknik og Miljø samt Borgmesterens Afdeling.

UDSATTE BOLIGOMRÅDER

Omdannelse af Bispehaven og omkringliggende områder

Byens udsatte boligområder har en række kvaliteter og potentialer, men også en række sociale og fysiske udfordringer, der gør at områderne adskiller sig fra resten af byen. Et af disse områder, som aktuelt er alvorligt udfordret, er Bispehaven. Derfor samarbejder Aarhus Kommune med Østjysk Bolig og lokalsamfundet om at udvikle Bispehaven fra et udsat boligområde til en attraktiv bydel. Østjysk Bolig gennemfører fra 2017 og frem en Tryghedsrenovering af Bispehaven, som er finansieret via Landsbyggefonden. Det vurderes, at der er behov for flere fysiske forandringer, som går ind og arbejder mere med områdets bystruktur i form af bl.a. kvartersdannelser, fortætning og infrastruktur. Derfor er der igangsat et arbejde, som skal munde ud i en udviklingsplan for Bispehaven og de omkringliggende områder. Der afsættes 7 mio. kr. i hhv. 2020 og 2021, der udmøntes konkret via indstilling til byrådet på baggrund af udviklingsplanen.

Bilag 2: Beskrivelse af infrastrukturinvesteringer

Styrket mobilitet for alle

Forligspartierne er enige om at foretage betydelige investeringer i infrastruktur, der bidrager til at styrke mobiliteten i og omkring samt til og fra Aarhus. Der lægges op til investeringer, der vil forbedre forholdene for biler, cykler, fodgængere, flypassagerer og kollektive trafikanter.

For vejnettet sker der en finansiering af Beder-Beringvejen, der udgør et centralt element som en tredje ringforbindelse, der kobler den sydlige del af kommunen sammen med bl.a. motorvejsnettet. Letbanen udbygges med en deletape til Aarhus Ø. Herudover er fokus på en række flaskehalse på vejnettet, hvor konkrete initiativer og ITS kan forbedre fremkommeligheden markant.

Forslaget lægger op til finansiering af en række initiativer i forlængelse af Mobilitetsplanen for Aarhus Midtby samt den kommende Cykelhandlingsplan. Projekterne vil give et massivt løft på tværs af alle transportformer, understøtte de aktive transportformer og samtidigt sikre et langt bedre samspil mellem planlægningen af mobilitet og byliv.

Endelig er der i forslaget fokus på initiativer, der skaber tryggere og sikrere rammer for de lette trafikanter omkring skoler og i boligområder og samtidig også understøtter bylivet.

Aarhus Lufthavn A/S

Aarhus Lufthavn A/S befinder sig i en økonomisk meget vanskelig og akut situation, som nødvendiggør en rekonstruktion af selskabet, hvis det fremover skal kunne understøtte Aarhusområdet og dets erhvervslivs vækst- og udviklingsmuligheder. Målet med rekonstruktionen er, at Aarhus Lufthavn inden for få år vil gennemgå en markant ændring og gøres kommercielt bæredygtig.

Det forudsættes at de tre aktionærer Aarhus Kommune, Norddjurs Kommune og Syddjurs Kommune forholdsmæssigt i henhold til ejerandel yder støtte til selskabet. Til det formål er der i budgetforslaget afsat 75 mio. kr. i Aarhus Kommune.

Da der er tale om en helt ekstraordinær investering i infrastrukturen - med vital betydning for Aarhusområdet og dets erhvervslivs vækst- og udviklingsmuligheder – vil investeringen blive finansieret via kassen. Det indebærer at måltallet for den finansielle egenkapital korrigeres tilsvarende.

Beder-Beringvejen

Det største enkeltanlæg er Beder-Beringvejen og forligspartierne er enige om, at vejen fremrykkes så den er færdig senest i 2022. Tidsplanen forudsætter, at dele af projektet udbygges som totalentreprise og er med forbehold for betydningen af faktorer knyttet til de undersøgte besparelser på projektet samt jordbund, arkæologi, ledninger, ombygning af eksisterende banebro samt beslutning om ny linjeføring for Haselager-Hovedgård baneprojektet. Efter åbningen af den primære vejstrækning vil der fortsat være anlægsarbejder relateret til bl.a. tilvalg, tilpasninger, sekundære veje og stier. Finansieringen af vejen på samlet set 470 mio. kr. fremgår af bilag 8 til budgetindstillingen. Fremrykningen medfører en forrentningsudgift, der i alt udgør 5,5 mio. kr. i 2022, der forudsættes finansieret fra MOVE.

Letbanen til Aarhus Ø

Udbygningen af Aarhus Ø med boliger og erhverv skrider hurtigt frem. Der er allerede etableret en helt ny bydel, og flere nye store projekter er på vej. Udviklingen medfører et stigende behov for også at gennemfø-

re den planlagte og forudsatte højklassede kollektive trafikbetjening. Forligspartierne er derfor enige om, at det er vigtigt at beslutte anlæggelsen af en deletape af letbanen nu. På den måde kan det også sikres at markedsudviklingen er med til at finansiere deletapen, og at finansieringen kan afholdes inden for byudviklingsøkonomien for Aarhus Ø.

I forbindelse med kommende etaper på letbanen bør det overvejes, om BRT-løsninger kan være et indledende skridt.

Dansk Folkeparti tager forbehold for letbane på Aarhus Ø.

Hastighedszoner i boligområder og sikre skoleveje

Forligspartierne er enige om at afsætte en ramme på 35 mio. kr. til arbejdet med hastighedszoner i boligområder og sikre skoleveje, herunder 20 mio. kr. reserveret til opfølgning på de konkrete projekter i skolevejsanalysen 2016/2017.

I 2017 blev Mårslet kommunens første sammenhængende hastighedszone med hastighedsgrænse på 40 km/t. Hastighedszoner skaber øget sikkerhed og tryghed i lokalområderne – blandt andet for børn og unge. Hastighedszoner understøtter aktive transportformer og skaber mulighed for flere aktiviteter i gaderumene. Dette har en både sikkerhedsmæssig og sundhedsmæssig positiv effekt.

Med investeringen etableres hastighedszoner i Brabrand og på Christiansbjerg samtidig med, at der udarbejdes en samlet hastighedsplan som afsæt for en prioritering af hastighedsindsatsen i hele kommunen. Etableringen af hastighedszoner i konkrete kvarterer vil bl.a. ske på baggrund af en dialog med skoler og fællesråd. Arbejdet kobles i relevant omfang sammen med arbejdet for bedre forhold for fodgængere samt initiativer i cykelhandlingsplanen.

Bedre forhold for fodgængere

Fodgængertrafikken er den transportform, der oplever den største vækst i disse år. Det er en naturlig konsekvens af, at Aarhus bliver tættere og der etableres flere byrum, som folk gør aktivt brug af. I takt med den positive udvikling af fodgængertrafikken er det nødvendigt, at sikre mere plads og bedre krydsningsmuligheder for fodgængere, og forligspartierne er derfor enige om at afsætte en ramme på 10 mio. kr. til forbedringer af fodgængerforhold.

Intelligente Transport Systemer

ITS bidrager til, at infrastrukturen udnyttes optimalt. ITS-løsninger bidrager med øget kapacitet, fremkommelighed, sikkerhed og serviceniveau for bestemte typer af trafik. Forligspartierne er enige om, at afsætte 15 mio. kr. til yderligere etablering, kalibrering og drift af ITS.

Forbedring af vejnettet

Udover midler til anlæg af Bering-Bedervejen er forligspartierne enige om at afsætte 30 mio. kr. til forbedring af vejnettet. Den konkrete udmøntning besluttet efterfølgende af byrådet, men der er enighed om at prioritere restfinansieringen af en udvidet Moesgaard Allé, et opkøb af jord med henblik på fremtidssikring af eventuelle fremtidige motorvejsramper ved Ravnsbjergvej samt fremkommeligheden ved erhvervsområdet i ÅUH i Skejby.

I forbindelse med udmøntning skal der fremlægges konkrete bud på, hvordan man kan forlænge Værkmebergsgade og realisere ramperne ved Ravnsbjergvej. Der er ikke med dette taget stilling til realisering af projekterne.

Cykelhandlingsplan

Byrådet præsenteres i efteråret 2017 for en ny cykelhandlingsplan, der skal medvirke til at få endnu flere til at cykle og herved understøtte miljø- og klimamålsætninger. På den baggrund er forligspartierne enige om at afsætte en ramme på 44,8 mio. kr. til udmøntning af tiltag i planen. Byrådet skal senere tage stilling til en konkret udmøntningsplan, men der er enighed om at prioritere en forbedring af den rekreative forbindelse langs havnen, der forbinder den sydlige og nordlige del af Aarhus samt aflaster Mejlgade. Der er endvidere enighed om at prioritere cykelrutenettet i den sydlige del af kommunen, hvor større bysamfund som Solbjerg og Mårslet mangler at blive koblet op på det overordnede cykelrutenet. Ligeledes prioriteres fremkommeligheden for cyklende i midtbyen.

Forligspartierne ønsker et detaljeret anlægsestimat for en cykelsti fra Borum til Viborgvej.

Mobilitetsplan for Aarhus Midtby

En ny Mobilitetsplan for Aarhus Midtby forventes vedtaget af byrådet i efteråret 2017. Mobilitetsplanen skal være med til at sikre, at klimamålsætningerne nås, samtidig med at flere mennesker bor, arbejder og bevæger sig rundt på Midtbyens begrænsede arealer. Der afsættes en ramme på 50 mio. kr. til konkrete projekter, der senere udmøntes af byrådet.

Partierne afventer afslutningen af høringen vedrørende Mobilitetsplan for Aarhus Midtby og de konkrete projekter, der senere udmøntes af byrådet.

Parkering

Forligspartierne er enige om at afsætte en ramme på 10 mio. kr. til parkeringsrettede tiltag, herunder tiltag i tilknytning til etablering af nye p-anlæg. De 10 mio. kr. skal ses som et supplement til finansieringen via øgede parkeringsindtægter.

Bedre stiforbindelser

Det er forligspartiernes ambition, at stigningen i cyklernes andel af trafikken i Aarhus fortsætter. Det er derfor afgørende, at Aarhus Cykelby udbygger stiforbindelserne i kommunen. Herunder er der behov for, at få undersøgt mulighederne for at lave en sammenhængende cykelsti ud til Moesgaard, og håndteringen af de cykelmæssige udfordringer i syd delen af Aarhus Kommune. Der afsættes en ramme på 4,5 mio. kr. til bedre stiforbindelser.

Park and Ride

Forligspartierne ønsker at styrke muligheden for at kombinere bil, kollektiv transport og cykel. Der er derfor enighed om at afsætte en ramme på 2 mio. kr. til kombinationsrejser til projekter, der giver mulighed for at koble bil, cykel og bus samt til projekter, der integrerer cykel og kollektiv trafik ved at opgradere faciliteter på stoppesteder langs med og udenfor Ringvejen, der betjener bybusser og regionale ruter.